

Jakelussa mainitut

Keskustelutilaisuus

OSAKEYHTIÖLAIN KOKONAISUUDISTUS

Oikeusministeriö kutsuu Teidät keskustelutilaisuuteen osakeyhtiölain uudistamisesta. Kokouksessa esitellään oikeusministeriössä 8.12.2004 valmistunut luonnos uudeksi osakeyhtiölaiksi.

Keskustelutilaisuus pidetään maanantaina **17 päivänä tammikuuta** 2005 kello **13.00 – 15.00** oikeusministeriön koulutussali 1:ssä, Kasarminkatu 42, 2 kerros. Tilaisuuteen pyydetään ilmoittautumaan viimeistään 13.1.2005 Anna Aarre-Ahtiolle sähköpostitse (anna.aarre-ahtio@om.fi) tai puhelimitse 1606 7660). Käytännön syistä toivomme, että kustakin kutsutusta yhteisöstä saapuisi korkeintaan kaksi edustajaa. Voitte toimittaa näkökantanne myös kirjallisesti.

Luonnos uudeksi osakeyhtiölaiksi yksityiskohtaisine perusteluineen on saatavilla oikeusministeriön verkkosivuilla osoitteessa <http://www.om.fi/3563.htm>. Lisäksi ohessa toimitetaan luonnosta esittelevä muistio (Luonnos uudeksi osakeyhtiölaiksi, Pekka Pulkkinen 20.12.2004) ja valmistelun pohjana ollut aikaisempi muistio (Osakeyhtiölain jatkovalmistelu, Manne Airaksinen 12.1.2004).

Lisätietoja antaa erityisasiantuntija Pekka Pulkkinen, puhelin 1606 7702 ja sähköposti pekka.t.pulkkinen@om.fi.

Lainsäädäntöjohtaja

Tiina Astola

LIITTEET

muistiot

- Luonnos uudeksi osakeyhtiölaiksi (Pekka Pulkkinen 20.12.2004)
- Osakeyhtiölain jatkovalmistelu (Manne Airaksinen 12.1.2004)

Jakelu**Osakeyhtiölain seuranta- ja työryhmissä edustetut tahot:**

Valtiovarainministeriö
Kauppa- ja teollisuusministeriö
Patentti- ja rekisterihallitus
Keskusrikospoliisi
Keskuskauppakamari
OMX Exchanges Oy
Kirjanpitotoimistojen Liitto ry
KHT-yhdistys ry
Osakesäästäjien keskusliitto ry
Suomen Ammattijärjestöjen Keskusjärjestö SAK ry
Suomen Yrittäjät ry
Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT ry

professori Risto Nuolimaa, Tampereen yliopisto
lakiasiainjohtaja Ursula Ranin, Nokia Oyj
toimitusjohtaja Timo Leppänen, Kajaanin Tilitaito Oy
professori Kari S. Tikka, Helsingin yliopisto

senior advisor Marja Hanski, Asianajotoimisto Borius & Kemppinen Oy
asianajaja Pekka Merilampi, Merilampi Marttila Laitasalo Asianajotoimisto Oy
neuvotteleva virkamies Pekka Timonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
Johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry

Oikeusministeriö

lainsäädäntöjohtaja Tiina Astola
lainsäädäntöneuvos Manne Airaksinen
lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen
erityisasiantuntija Pekka Pulkkinen

LUONNOS UUDEKSI OSAKEYHTIÖLAIKSI

1 Johdanto

Hallituksen esitys uudeksi osakeyhtiölaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2005.

Tässä muistiossa esitellään oikeusministeriössä 8.12.2004 valmistunutta luonnosta uudeksi osakeyhtiölaiksi (jäljempänä myös OYL-luonnos). Luonnos, joka käsittää osakeyhtiölain yksityiskohtaisine perusteluineen, on saatavilla oikeusministeriön verkkosivuilla osoitteessa <http://www.om.fi/3563.htm>.

Osakeyhtiölain jatkovalmistelua on aikaisemmin kuvattu Manne Airaksisen muistiossa 12.1.2004 (myös saatavilla osoitteessa <http://www.om.fi/3563.htm>). Seuraavassa kuvataan edellä mainittuun muistioon yleisesti viitaten jatkovalmistelussa sittemmin omaksuttuja ratkaisuja. Tämän muistion jäsentely vastaa erityisesti 3 ja 4 kohdan osalta mainittua aikaisempaa muistiota.

2 Valmistelun lähtökohdat

Luonnos on valmisteltu osakeyhtiölakityöryhmän mietinnön (oikeusministeriö, työryhmämietintö 2003:4) ja siitä saadun lausuntopalautteen sekä jatkovalmistelun suunnasta 28.1.2004 pidetyn keskustelutilaisuuden pohjalta. Luonnos noudattaa pitkälti Manne Airaksisen muistiossa 12.1.2004 jatkovalmistelun suhteen omaksuttuja kannanottoja.

3 Yleisiä kysymyksiä

3.1 Joustavuus ja oikeusvarmuus

Yhtiöiden toimintamahdollisuuksien hallittu lisääminen on toteutettu luonnoksessa pitkälti osakeyhtiölakityöryhmän mietinnössä esitetyn mukaisena. Yksittäisiä säännösehdotuksia, joita tässä yhteydessä on erityisesti kritisoitu, on kuitenkin tarkistettu siten kuin mm. kohdissa 4.10 (vähemmistöosingon tahdonvaltaisuus), 4.21 (korvausvastuun rajoittaminen yhtiöjärjestyksessä) ja 4.11 (lähipiirilainasääntely) esitetään.

3.2 Vähemmistön ja velkojen suoja

Ehdotuksen on arvioitu kokonaisuutena takaavan vähemmistön ja velkojen suojan pysymisen nykyisellä tasolla tai johtavan suojan lievään paranemiseen nykyisestä. Luonnos on pitkälti osakeyhtiölakityöryhmän ehdotuksen mukainen.

Vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojen suojaa on kuitenkin arvioitu uudelleen eräiden yksittäisten säännösten osalta. Tällaisia ovat erityisesti:

- vähemmistöosingon tahdonvaltaisuus (osinko-oikeuden rajoittaminen edellyttäisi luonnoksen mukaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksesta, ks. kohta 4.10);
- osakkeenomistajien oikeus vahingonkorvauskanteen ajamiseen yhtiön lukuun (luonnokseen on lisätty nykyisen kaltainen 1/10 osakasvähemmistön kanneoikeus, ks. kohta 4.19); ja
- korvausvastuun rajoittaminen yhtiöjärjestyksessä (edellyttäisi ehdotuksen mukaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksesta, ks. kohta 4.21).

3.3 Pääomajärjestelmä

Ehdotettavaa pääomajärjestelmää on tarkistettu siten, että nimellisarvottomilla osakkeilla on lain mukaan kirjanpidollinen vasta-arvo, jolla tarkoitetaan osakkeen merkintähinnasta yhtiötä perustettaessa tai uusia osakkeita annettaessa osakepääomaan merkittävää määrää (luonnoksen 3 luvun 5 §:n 1 momentti). Kirjanpidollisen vasta-arvon ei tarvitse olla sama kaikille osakkeille kuten nykyään, vaan se voi vaihtua esim. osakeantikohtaisesti. Kyseessä on pääomadirektiivistä johtuva tekninen käsite, joka asiallinen merkitys osakeyhtiölaissa on lähinnä havainnollistaa nimellisarvojärjestelmän ja nimellisarvottoman järjestelmän eroja. Tällainen järjestelmä, jota on kuvattu esimerkiksi pääomadirektiivin esitoissa ja komission viimeaikaisissa esityksissä (mm. syksyllä 2004 annettu ehdotus pääomadirektiivin muuttamisesta¹), on kiistattomasti pääomadirektiivin mukainen.

Osakeyhtiölakityöryhmän mietinnöstä poiketen yhtiöt, joilla on yhtiöjärjestyksessään määräys nimellisarvosta, eivät luonnoksen mukaan siirtyisi nimellisarvottomaan järjestelmään automaattisesti, vaan vasta päättäessään yhtiöjärjestykseen muuttamisesta tältä osin. Kyseessä on normaali yhtiöjärjestyksen muuttamista koskeva päätös.

Niille yhtiöille, jotka jo ovat luopuneet nimellisarvosta, uuden lain voimaantulo puolestaan merkitsisi, että kirjanpidollinen vasta-arvo määritellään edellä kuvatulla uudella tavalla. Käytännössä tämä merkitsee, ettei kyseisten yhtiöiden osakeanneissa enää sovelleta nykyisen kaltaista alikurssikieltoa. Sanotulla ei ole vaikutusta niiden säännösten soveltamiseen, joiden tarkoituksena on varmistaa, että täysi maksu osakkeesta tulee yhtiöön.

¹ Ks. COM(2004) 730 final, s. 3.

4 Yksittäisiä lainkohtia koskevia kysymyksiä

4.1 Yhtiöjärjestyksen pakollisuus

Ehdotusta on muutettu siten, että yhtiöjärjestys on aina laadittava. Yhtiöjärjestys voitaisiin nykyistä vastaavaan tapaan sisällyttää perustamissopimukseen. Yhtiöjärjestyksessä olisi mainittava yhtiön toiminimi, kotipaikka ja toimiala (OYL-luonnoksen 2 luvun 2 §:n 2 momentti ja 3 §).

4.2 Toimiala

Edeltä ilmenevin tavoin yhtiöjärjestyksessä olisi mainittava yhtiön toimiala (OYL-luonnoksen 2 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohta). Säännösehdotusta on siten tältä osin muutettu vastaamaan voimassa olevaa lakia.

Ehdotuksen perustelujen mukaan toimiala voitaisiin kuitenkin ilmoittaa niin sanottuna yleistoimialana kattamaan kaikki laillinen liiketoiminta.

4.3 Osakeomistuksen julkisuus

Julkisessa osakeyhtiössä ehdotetaan julkisten omistusten alaa laajennettavaksi osakeyhtiölakityöryhmän mietintöön verrattuna. Julkisia olisivat sellaisen osakkeenomistajan tiedot, jolla on yli kymmenestuhannesosa yhtiön kokonaisuäänimäärästä (OYL-luonnoksen 3 luvun 17 §:n 2 momentti). Osakeyhtiölakityöryhmän mietinnössä vastaava raja oli tuhannesosa yhtiön kokonaisuäänimäärästä.

Yksityisen osakeyhtiön osalta luonnos vastaa osakeyhtiölakityöryhmän mietintöä.

4.4 Corporate Governance

Ei muutoksia. Corporate Governance –säännöt jätettäisiin siis edelleenkin itsesääntelyn varaan.

Tilintarkastusdirektiivin tulevasta muutoksesta aiheutuvat muutostarpeet (mahdollinen tilintarkastuskomitean pakollisuus noteeratuissa yhtiöissä) arvioidaan myöhemmin.

4.5 Toimivallan siirto hallintoelinten välillä

Ei muutoksia. Ehdotusten on katsottu vastaavan nykyistä oikeustilaa.

4.6 Hallintoneuvosto

Ehdotusta on muutettu siten, että hallintoneuvostolle voidaan yhtiöjärjestyksessä uskoa hallituksen valinta, muttei toimitusjohtajan valintaa (OYL-luonnoksen 6 luvun 21 §).

4.7 Tilintarkastus

Tilintarkastuslakityöryhmän ehdotusten jatkovalmistelu on edelleen kesken KTM:ssä. Osakeyhtiölakiluonnos on tämän vuoksi kirjoitettu nykyisen tilintarkastussääntelyn pohjalta (kaikilla osakeyhtiöillä tilintarkastuspakko, maallikotilintarkastajan käyttäminen sallittua nykyisessä laajuudessa). Jos tilintarkastusvelvollisuutta ja/tai tilintarkastajan kelpoisuutta koskevaa yleistä sääntelyä päädytään muuttamaan nykyisestä, osakeyhtiölakiehdotusta tarkistetaan muutosten edellyttämällä tavalla.

4.8 Suunnattu maksuton osakeanti

Ei asiallisia muutoksia. Käyvän hinnan yleistä merkitystä suunnatun osakeannin hyväksyttävyyden arvioinnissa on kuitenkin pyritty korostamaan ottamalla asiasta ehdotukseen nimenomainen säännös (9 luvun 4 §:n 1 momentin 2 virke). Lisäksi perusteluissa on osakeyhtiölakityöryhmän mietintöön verrattuna pyritty entisestään korostamaan suunnatun ilmaisannin poikkeuksellisuutta.

4.9 Maksukykyisyys varojen jakamisessa

Maksukykyisyysedellytystä on tarkistettu, jotta yhtiön johdon riski vahingonkorvausoikeudenkäynneistä ei muodostuisi kohtuuttomaksi ja jotta kriteeriä ei voitaisi väärinkäyttää osakasvähemmistön näännyttämiseen.

OYL-luonnoksen 13 luvun 2 §:n mukaan varoja ei saa jakaa, ”jos jaosta päätettäessä tiedetään tai olisi pitänyt tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden” (vrt. osakeyhtiölakityöryhmän mietinnön laveampi ja epämääräisempi ”jos jakamisen seurauksena yhtiötä uhkaisi maksukyvyttömyys”). Lisäksi luonnoksesta on jätetty pois asiasisällöltään epäselväksi jäänyt edellytys, jonka mukaan emoyhtiössä asiaa olisi arvioitava myös konsernin maksukykyisyyden näkökulmasta.

Myös ehdotuksen perusteluja on tarkistettu. Erityistä huomiota on kiinnitetty mm. siihen, että kyse on jakopäätöksen ajankohdan mukaista arvioista, ei ”jälki-viisaudesta”.

4.10 Vähemmistöosingon tahdonvaltaisuus

Ehdotusta on tarkistettu siten, että vähemmistöosinko-oikeuden rajoittaminen yhtiöjärjestyksessä on yhä mahdollista, mutta se edellyttää kaikkien osakkeenomistajien suostumusta (OYL-luonnoksen 13 luvun 7 §:n 2 momentti). Ehdotuksessa on pyritty huomioimaan toisaalta suppeamisteisten kasvuyhtiöiden tarve taata varojen pysyminen yhtiössä ja toisaalta tarve huolehtia siitä, ettei mahdollisuutta vähemmistöosinko-oikeuden rajoittamiseen käytetä väärin julkisessa osakeyhtiössä.

4.11 Lähipiirilainat

Peruslähdekohtien osalta ei muutoksia, eli yksityiskohtaisesta lähipiirilainsäätelystä ehdotetaan luovuttavaksi. Luonnokseen on kuitenkin lisätty säännökset, joiden mukaan toimintakertomuksessa on annettavat keskeiset tiedot yhtiön lähipiiriin

kuuluville annetuista lainoista (8 luvun 6 §:n 1 momentti). Lisäksi yhtiön lähipiiri on määritelty ehdotuksessa (saman pykälän 2 momentti) tavalla, joka on yhdenmukainen IAS/IFRS-standardien kanssa. Määritelmään viitataan myös 22 luvun lähipiiri-transaktioita koskevissa vahingonkorvaussäännöksissä.

4.12 Arvonkorotuserien jakokelpoisuus

Ehdotusta on tarkistettu siten, että arvonkorotusraho on tilinpäätösdirektiivin edellyttämin tavoin sidottua omaa pääomaa (8 luvun 1 §). Muuten peruslähtökohdat on säilytetty ennallaan, eli IAS/IFRS-tilinpäätöksissä syntyvien positiivisten arvonmuutosten jakokelpoisuutta ei OYL:ssa rajoitettaisi. Luonnos poikkeaa kuitenkin lainsäädäntöteknisesti osakeyhtiölakityöryhmän mietinnöstä. Myös perusteluja on huomattavasti täsmennetty mm. sen suhteen, mikä on kirjanpitokäsittely tällaisia erä jätettäessä.

4.13 Yritysmuodon muuttaminen

Ehdotusta on tarkistettu siten, että yritysmuodon muutoksen yhteydessä ei tapahdu yhtiön purkautumista (OYL-luonnoksen 19 luku).

4.14 Oman pääoman vähentyminen

Ei muutoksia (OYL-luonnoksen 20 luvun 23 §).

4.15 Selvästi yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaavan yhtiökokouspäätöksen mitättömyys

Ei muutoksia (OYL-luonnoksen 21 luvun 2 §:n 3 kohta).

Nykyinen oikeustila on epäselvä sen suhteen, onko selvään yhdenvertaisuuden loukkaamiseen vetoaminen mahdollista vielä moiteajan jälkeen, mutta näin tulisi epäilyksittä olla. Tällaiset (vähemmistö)osakkeenomistajan kustannuksella tapahtuvat varallisuudensiirrot voidaan taloudellisessa mielessä rinnastaa paljolti varkauteen tai kavallukseen. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät ne tavalliset tilanteet, joissa kysymys yhdenvertaisuuden loukkaamisesta on tulkinnanvarainen (esim. KKO 1990:24).

4.16 Mitättömään yhtiökokouksen päätökseen rinnastuva hallituksen päätös

Ei merkityksellisiä muutoksia, eli edellä tarkoitetulla tavalla selvästi yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaavia hallituksen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla tekemiä päätöksiä olisi mahdollista moittia (OYL-luonnoksen 21 luvun 3 §).

Ehdotetuista muista muutoksista johtuen säännökseen on lisätty tapaukset, joissa päätös on tehty ilman lain nimenomaisesti edellyttämää osakkeenomistajan suostumusta (osakeyhtiölakityöryhmän mietinnössä näiden tarkoitettiin kuuluvan em. selvän yhdenvertaisuuden loukkauksen piiriin, kun taas OYL-luonnoksen 21 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa näistä tapauksista säädetään erikseen). Samoin säännökseen on eräänlaisena itsestäänselvyytinä lisätty päätökset, joita ei saa tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.

4.17 Vahingonkorvausta koskevat tuottamusolettamat

Ei muutoksia. Lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen perustuva tuottamusolettama (OYL-luonnoksen 22 luvun 1 §:n 3 momentti) joko vastaa voimassa olevaa oikeutta tai on johdon kannalta voimassa olevaa oikeutta lievempi. Lähipiiritransaktioita koskevaa tuottamusolettamaa (22 luvun 1 §:n 3 momentti ja 2 §:n 2 momentti) on puolestaan kannatettu yleisesti. Lähipiiri on edellä kohdassa 4.11 esitetyn tavoin määritelty OYL-luonnoksen 8 luvun 6 §:n 2 momentissa.

4.18 Osakkeenomistajien vastuu

Ei muutoksia, eli osakkeenomistajan vastuu lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomisesta ei enää edellyttäisi törkeää tuottamusta (OYL-luonnoksen 22 luvun 2 §). Perusteluissa on korostettu tuottamusarvioinnin erilaisuutta erilaisten osakkeenomistajien (esim. yhtäältä emoyhtiö ja toisaalta pörssiyhtiön pienosakas) kohdalla.

4.19 Osakkeenomistajan kanneoikeus

Jotta osakkeenomistajan suoja ei uudistuksessa kapenisi, ehdotukseen on lisätty paljolti nykyisen kaltainen osakkeenomistajien määrävähemmistön (kymmenesosa osakkeista) oikeus ajaa kannetta yhtiön lukuun (OYL-luonnoksen 22 luvun 7 §).

Muuten ei olennaisia muutoksia. Kaiken kaikkiaan ehdotus vastaa siten osakkeenomistajien kanneoikeuden laajuuden osalta paljolti nykyistä oikeustilaa. Yhtiön vahingon korvaaminen yhtiön ”ohi” suoraan osakkeenomistajalle ei toisaalta enää olisi mahdollista, joten nykyisiltä korvauksen kahdenkertaisuutta ja velkojien suojaa koskevilta ongelmilta välttyttäisiin. Vaikka tämän voi nähdä jossain määrin tosiasiaassa kaventavan osakkeenomistajan oikeussuojaa, heikennys ei ole merkityksellinen, kun otetaan huomioon luonnoksen 23 luvun mukainen osakkeenomistajan mahdollisuus vaatia osakkeidensa lunastamista.

4.20 Kanneajat

Ei muutoksia. Vahingonkorvausta koskevat kanneajat ehdotetaan siis yhdenmukaistettaviksi viideksi vuodeksi (OYL-luonnoksen 22 luvun 8 §).

4.21 Korvausvastuun rajoittaminen suhteessa yhtiöön

Ehdotusta on tarkistettu siten, että yhtiön vahingonkorvausoikeuden rajoittaminen yhtiöjärjestyksessä olisi mahdollista ainoastaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella (OYL-luonnoksen 22 luvun 9 §:n 2 momentti). Ehdotuksessa on pyritty tasapainottamaan yhtäältä pienehköihin kasvuyrityksiin ja toisaalta julkisiin yhtiöihin liittyviä tarpeita paljolti vastaavalla tavalla kuin edellä kohdassa 4.10 on vähemmistöosingon tahdonvaltaisuuden osalta esitetty.

4.22 Osakeyhtiöoikeudellisten asioiden keskittäminen tuomioistuimissa

Ei muutoksia perusratkaisuun. Alioikeuksista harkitaan valittavaksi hovioikeuspaikkakuntien Helsingin, Turun, Vaasan ja Kuopion lisäksi Lahti (Kouvola HO) ja Oulu (Rovaniemi HO), perusteena näiden käräjäoikeuksien koko ja yritystoiminnan kes-

kittyminen ko. alueille. Yksityiskohdat ovat pohdittavina myös oikeusministeriön oikeushallinto-osastolla.

5 Muita kysymyksiä

5.1 Eräät muut muutokset

Muista muutoksista osakeyhtiölakityöryhmän mietintöön verrattuna voidaan mainita seuraavat:

- apporttisääntelyä on tarkistettu niin, että se selvemmin täyttää pääomadirektiivin vaatimukset (2 luvun 8 § ja 9 luvun 14 §) ja ettei apporttimuodollisuuksien laiminlyönnistä enää seuraisi oikeustoimen tehottomuus vaan ainoastaan velvollisuus näyttää omaisuuden arvon riittävyys uhalla, että erotus on maksettava rahassa (2 luvun 6 §:n 2 momentti ja 9 luvun 12 §:n 2 momentti);
- osakelajin määritelmää on tarkistettu pitkälti nykyistä vastaavaksi, jolloin uudistus ei aiheuta siirtymävaiheen ongelmia (3 luvun 1 §);
- nykyisen lain mukaiset ylikurssi- ja vararahastot jäisivät olemaan uuden lain tullessa voimaan, ellei yhtiö esim. päätä niiden siirtämisestä rahastokorotuksella osakepääomaan (8 luvun 1 §:n 2 momentti);
- yhtäältä osakeantiin ja toisaalta optio-oikeuksien antamiseen liittyviä kaupparekisteri-ilmoituksia koskevaa sääntelyä on yhdenmukaistettu (9 luvun 7 ja 14 § sekä 10 luvun 4 ja 7 §);
- ehdotuksessa (10 luku) on otettu huomioon optio-oikeuksiin rinnastuvat muut erityiset oikeudet osakkeisiin, jolloin sääntely käsittää mm. merkintään velvoittavat instrumentit (esim. ns. mandatory convertible bond);
- nykyiseen tapaan yhtiökokous ei – ellei vähemmistöosingosta tai yhtiöjärjestyksestä johdu muuta – voisi jakaa osinkoa tai muuta vapaata omaa pääomaa hallituksen ehdottamaa enempää (13 luvun 6 §:n 1 momentti).

5.2 Muiden lakien muutokset

Osakeyhtiölain uudistukseen liittyviä muiden lakien muutostarpeita on osittain käsitelty osakeyhtiölakityöryhmän mietinnössä (s. 76-78). Lisäksi lainsäädännössä on runsaasti sellaisia osakeyhtiölakia koskevia pykäläviittauksia, jotka on teknisesti muutettava koskemaan uutta osakeyhtiölakia. Tällaisia viittauksia on paitsi yritystoimintaa koskevissa tai sivuavissa säädöksissä, myös hajallaan muussa lainsäädännössä (esim. eläkelainsäädäntö).

Osakeyhtiölakiin viitataan erityisen laajasti mm. asunto-osakeyhtiölaissa ja vakuutusyhtiölaissa. Kummankin lain laajaa uudistusta valmistellaan parhaillaan. Tämän vuoksi on katsottu, ettei uudesta osakeyhtiölaista johtuvien muutostarpeiden arvioiminen ole mielekästä uuden osakeyhtiölain säätämisen yhteydessä ja ennen

sanottujen lakien uudistamista, vaan niin asunto-osakeyhtiölaissa kuin vakuutus-osakeyhtiölaissakin viitattaisiin ylimenokaudella vanhaan osakeyhtiölakiin.

5.3 Voimaanpanosäännökset

Uuden osakeyhtiölain aikaisimmaksi mahdolliseksi voimaantuloajankohdaksi on arvioitu 1.1.2006.

Luonnos voimaanpanolaiksi ei vielä ole valmistunut. Voimaanpanosäännöksiä laadittaessa pyritään noudattamaan osakeyhtiölakityöryhmän mietinnön s. 76 selostettuja periaatteita, joiden mukaan yhtiöiden ei olisi pakko muuttaa yhtiöjärjestystään uuden lain voimaantulon takia ja uuden lain voimaantulolla ei olisi vaikutusta tuolloin keskeneräisiin prosesseihin.

Toisin kuin osakeyhtiölakityöryhmän mietinnössä ehdotettiin, nimellisarvottomaan järjestelmään siirtyminen ei tapahtuisi suoraan lain nojalla, eivätkä myöskään vanhat ylikurssi- ja vararahastot muuttuisi osakepääomaksi suoraan lain nojalla.

OSAKEYHTIÖLAIN JATKOVALMISTELU

1. Muistion tarkoitus

Tämän muistion tarkoituksena on esitellä oikeusministeriössä tapahtuvan osakeyhtiölain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelun suunta. Muistio perustuu osakeyhtiölakityöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalauteen arviointiin. Muistiossa esitellään aluksi lyhyesti lausuntopalaute, tarkastellaan sitten eräitä laajempia lausunnoissa esille tulleita kysymyksiä ja käydään lopuksi läpi tärkeimpiä lausunnoissa esille tulleita yksittäisiä kysymyksiä.

2. Lausuntopalaute

Osakeyhtiölakityöryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunto 58 taholta, joista 51 toimitti lausunnon. Lausunnoista on laadittu erillinen tiivistelmä, joka on saatavilla myös oikeusministeriön internet-sivuilla osoitteesta www.om.fi/23493.htm.

Yleisesti palaute oli myönteistä. Erityisesti lain dispositiota ja kirjoittamistapaa kiitettiin. Kriittisiä arvioita esitettiin eräistä yleisistä kysymyksistä ja lukuisista yksityiskohdista. Yksittäisiä lainkohtia koskeva arvostelu ei yleensä heijastu muihin lainkohtiin. Neljässä lausunnossa vastustetaan kokonaisuudistuksen toteuttamista.¹

Jatkovalmistelu. Kokonaisuudistus toteutetaan työryhmän ehdotuksen pohjalta.

3. Yleisiä kysymyksiä

3.1 Joustavuus ja oikeusvarmuus

Useat lausunnonantajat esittävät yleisellä tasolla kysymyksen siitä, johtavatko yhtiöiden lisääntyvät toimintamahdollisuudet oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden vaarantumiseen. Eräissä lausunnoissa katsotaan, että ehdotuksessa jättäydytään yksityiskohdaisen sääntelyn sijasta liiaksi yleisten periaatteiden varaan.

Yhtiöiden toimintamahdollisuuksien lisääminen asetettiin syksyllä 2000 saadun lausuntopalauteen mukaisesti työryhmän työn lähtökohdaksi, ja tämä näkyy myös työryhmän ehdotuksessa. Toimintamahdollisuuksien lisääminen merkitsee luonnollisesti

¹ SAK, STTK, HTM-tilintarkastajat ja Osakesäästäjät.

sitä, että yhtiöt voivat halutessaan toteuttaa toimenpiteitä, jotka eivät aikaisemmin ole olleet mahdollisia.

Työryhmän ehdotuksessa yhtiöiden toimintamahdollisuuksia lisätään karsimalla eräitä muotomääräyksiä (suunnattu omien osakkeiden hankinta, tilintarkastajien lausunnot, eräät kokouskutsumuodollisuudet ym.), kehittämällä eräitä menettelyjä (erityisesti yrittysjärjestelyt) ja lisäämällä tietyiltä osin lainsäädännön tahdonvaltaisuutta (johdon korvausvastuun rajoittaminen, vähemmistöosinko, pienimpien yhtiöiden tilintarkastus, pääomasijoitukset ym.). Toimintamahdollisuuksia lisäävät myös pakkoselvitystilaa koskevan sääntelyn tosiasiallinen poistaminen ja laitonta varojenjakoa koskevan kriminalisoinnin selkeyttäminen. Yhtiöiden toimintamahdollisuuksien lisääminen on la-
kia kokonaisuutena tarkasteltaessa kuitenkin melko vaatimatonta.

Toimintamahdollisuuksien lisäämisen yksilöity kritiikki kohdistuu pääasiassa ehdo-
tuksiin, jotka tekevät mahdolliseksi vähemmistöosingon ja johdon vahingonkorvaus-
vastuun rajoittamisen yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Näitä ehdotuksia ja niihin suun-
niteltuja muutoksia käsitellään jaksoissa 4.10 ja 4.21.

Yhtiöiden toimintavapauden korostaminen ei tarkoita yksityiskohtaisesta sääntelystä luopumista. Ehdotuksessa on selvästi enemmän pykälää kuin voimassa olevassa laissa ja siinä säännellään huomattavaa määrää sellaisia kysymyksiä, joita ei käsitellä voi-
massa olevassa laissa.

Ehdotuksessa nojaututaan yleisiin periaatteisiin nykyistä enemmän lähinnä lähipiiri-
lainoja koskevassa sääntelyssä ja osittain suunnattuja omien osakkeiden hankintaa
koskevissa säännöksissä. Lähipiirilainojen osalta työryhmän kantaan ovat vaikuttaneet
yksityiskohtaiseen sääntelyyn liittyvät periaatteelliset ja käytännölliset ongelmat, joita
luetellaan jaksossa 4.11. Suunnattua omien osakkeiden hankintaa koskevia ehdotuksia
ei ole vastustettu.

Jatkovalmistelu. Yhtiöiden toimintamahdollisuuksien lisäämistä pide-
tään edelleen uudistamisen lähtökohtana. Jatkovalmistelussa arvioidaan
kuitenkin arvostelua kohdanneita säännöksiä uudelleen.

3.2. Vähemmistön ja velkojen suoja

Lausunnoissa kiinnitetään huomiota tarpeeseen varmistaa vähemmistöosakkeenomis-
tajien ja velkojen suojan riittävä taso. Tämä on luonnollista, koska vähemmistön ja
velkojen suoja muodostavat osakeyhtiöoikeuden keskeisen sisällön.

Työryhmän ehdotuksessa ei puututa osakkaiden vähemmistön ja velkojen suojan
kannalta perustavaa laatua oleviin kysymyksiin, kuten osakkeenomistajien oikeuksiin
yhtiökokouksessa, oikeuteen moittia päätöksiä tai oikeuteen vaatia vahingonkorvaus-
ta.² Ehdotuksessa säilytetään myös velkojien suojan keskeiset elementit, kuten sidotun
oman pääoman pysyvyys.

² Vähemmistönsuojan keskeisistä elementeistä mm. Cederberg-Ylöstalo: Vähemmistön oikeuksien turvaamisesta osa-
keyhtiössä ja Taxell: Aktieägarens rättskydd. Nykyisen osakeyhtiölain voimaantulon vaikutuksista esimerkiksi Huttu-
nen: Osakkeenomistajan asema, teoksessa Valmistautuminen uuteen osakeyhtiölakiin, s. 89-99. Poikkeuksen tekstissä
esitetystä voi muodostaa vähemmistöosinkoa koskeva ehdotus, jota kuitenkin ehdotetaan muutettavaksi jaksossa 4.10.

Suojajärjestelmää on tarkasteltava kokonaisuutena. Yksittäisten lainkohtien, kuten pakkoselvitystilasäännösten, tilintarkastuspakon, lähipiirilainojen, omien osakkeiden hankinnan ja vähemmistöosingon osalta voidaan mahdollisesti katsoa suojan heikentyneen. Vastaavasti suojaa parannetaan useilla ehdotuksilla, joita ovat esimerkiksi yleisten periaatteiden, erityisesti voiton tuottamisen tarkoituksen, yhdenvertaisuuden ja johdon huolellisuusvelvollisuuden korostaminen, vahingonkorvaussäännösten kehittäminen, erityisesti tuottamusolettama, kanneaikojen pidentäminen, moitemahdollisuuden lisääminen sekä lunastussäännösten kehittäminen. Erityisesti velkojen asemaa parantavia ehdotuksia ovat maksukyvyyn korostaminen varoja jaettaessa, yleistoimiala sekä hyväksytyn tilintarkastajan lausunnon vaatiminen osakepääoman maksamisesta. Lain yleinen selkeytyminen parantaa sekä vähemmistöosakkeenomistajien että velkojen asemaa. Vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojen suojaa arvioitaessa on otettava huomioon lausunnoissa esitetty kritiikki suojan tarpeettomasta korostumisesta.

Jatkovalmistelu. Vähemmistöosakkaiden ja velkojen suojaa arvioidaan uudelleen yksittäisten säännösten osalta. Tavoitteena ei ole suojan kokonaistason laskeminen, vaan mieluumminkin sen korottaminen.

Jatkovalmistelussa arvioidaan vielä mahdollisuuksia kehittää riidanratkaisumenettelyjä osakkeenomistajan ja velkojan aseman parantamiseksi.

3.3 Pääomajärjestelmä

Aitoon nimellisarvoon perustuvaa pääomajärjestelmää ei lausunnoissa ole sisällöllisesti kyseenalaistettu.³ On kuitenkin kysytty, onko järjestelmän yhteensopiva EU-lainsäädännön kanssa ja esitetty, ettei uuteen pääomajärjestelmään siirryttäisi suoraan lain nojalla, vaan yhtiön omalla päätöksellä. Työryhmän ehdotuksessa yhtiöille annetaan mahdollisuus säilyttää osakkeen nimellisarvo.

Nimellisarvottomuuteen perustuvaa pääomajärjestelmää on käsitelty muualla.⁴ Olenaista on, ettei nimellisarvottomuuteen perustuvassa pääomajärjestelmässä sovelleta alikurssikieltoa. Pakkoa merkitä osakkeiden liikkeeseenlaskussa tulevia varoja osakepääomaan ei myöskään ole, eikä osakepääomaa tarvitse alentaa osakkeita mitätöitäessä. Osakepääoman korottaminen osakkeita antamatta on mahdollista. Osakkeiden ja osakepääoman välinen yhteys on siten katkaistu: osakkeita voidaan antaa korottamatta osakepääomaa ja osakepääomaa voidaan korottaa antamatta uusia osakkeita. Nämä ominaisuudet yksinkertaistavat sääntelyä ja yhtiöiden menettelyjä kaikissa niissä tilanteissa, joissa yhtiö antaa osakkeita tai mitätöi osakkeita. Ominaisuudet helpottavat muutenkin yhtiöihin tehtäviä pääomansijoituksia ja niiden palautuksia.

Nimellisarvottomuuteen perustuva pääomajärjestelmä ei vaikuta osakkeiden keskinäisiin suhteisiin, vaan kaikki samanlaiset osakkeet tuottavat samanlaiset oikeudet kuten ennenkin. Osakkeenomistajan oikeudet eivät riipu nykyään eivätkä nimellisarvottomassa järjestelmässäkään siitä, kuinka paljon osakkeesta on maksettu tai mihin rahastoon varat päätyvät. Ehdotus vaikuttaa osakkeiden merkintään vain siten, että se tuo

³ Nimenomaisesti kannattavat TY, Perheyrietykset, Lakimiesliitto, Pääomasijoittajat Sijoitusanalyttikot ja SY. APVY, Sijoitusrahastoyhdistys ja PRH katsovat järjestelmään liittyvän eräitä etuja. On huomautettu, että järjestelmä edellyttää mm. vero-oikeudellista pohdintaa (VM, Verohallitus) ja vaikuttaa tilinpäätösten analysointiin (Luottomiehet, Perimistöimistot). Yleisesti ottaen rahoitusta koskeviin ehdotuksiin on suhtauduttu myönteisesti.

⁴ Airaksinen Manne, Lakimies 6/2003, s. 944-966.

mahdollisuuden avoimesti sijoittaa yhtiöön tulevat varat taseen vapaaseen omaan pääomaan. Ehdotuksella ei ole vaikutusta osakepääoman pysyvyyteen. Nimellisarvottomuudella ei ole vaikutusta yhtiöiden kannattavuutta tai vakavaraisuutta kuvaavien tunnuslukujen laskentaan, koska nimellisarvo on puhtaasti hallinnollinen suure.

Aidon nimellisarvottomuuden merkitys liittyy sääntelyn yksinkertaistamiseen ja selkeyttämiseen. Jo nyt osakeannissa yhtiöön tulevat varat voivat päätyä vapaaseen omaan pääomaan. Yhtiökäytännössä tehdään vastikkeettomia sijoituksia sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan. Osakkeella ei nykyäänkään ole yhteyttä sidotun oman pääoman määrään, jos sidottuun omaan pääomaan on tehty vastikkeeton sijoitus tai sitä on käytetty tappion kattamiseen. Osakkeista maksetaan jatkuvasti erilaisia merkin-tähintoja. Edellä sanotusta johtuu, ettei aidolla nimellisarvottomuudella ole myöskään verotuksen näkökulmasta juurikaan uutuusarvoa.

Nimellisarvottomuuden kannalta merkityksellisen 2. yhtiöoikeudellisen direktiivin alikurssikieltoon viittaavaa 8 artiklaa ei sen sijainnin perusteella näytettäisi lainkaan sovellettavan uusien osakkeiden liikkeeseenlaskuun. Artiklasta ei johdu, että osakkeilla pitäisi olla sama nimellisarvo tai kirjanpidollinen vasta-arvo. Tämä on todettu myös direktiivin esitöissä. Direktiivi ei siten estä pääomajärjestelmää, jossa osakepääoman ja osakkeiden välinen yhteys, sellaisena kuin se meillä on ymmärretty, on katkaistu. Muun muassa Belgian ja ilmeisesti Ison-Britanniankin pääomajärjestelmät ovat tällaisia - samoin tietysti mielessä Suomen pääomajärjestelmä vuoteen 1997 asti.⁵

Komission kanssa käytyjen alustavien keskustelujen mukaan komissiolla ei ole syytä eikä aikomusta puuttua eri jäsenvaltioiden pääomajärjestelmiin niin kauan kuin osakepääoman pysyvyys on järjestetty direktiivissä esitetyllä tavalla. Suomen, Ison-Britannian, Ruotsin ja Tanskan edustajat ovat käyneet keskustelua siitä, olisiko järkevää pyytää komissiolta kirjallista vastausta erilaisia pääomajärjestelmiä koskeviin kysymyksiin. Direktiivitulkinnan kysyminen komissiolta on kuitenkin jo periaatteellisesti ongelmallista. Ongelman aiheuttaa myös se, että Iso-Britannia on asettanut tavoitteensa huomattavasti pidemmälle, sidotun pääoman käsitteestä luopumiseen. Ruotsissa puolestaan tyydytään tässä vaiheessa toteuttamaan ylikurssirahaston jakokelpoisuus.

Jatkovalmistelu. Ehdotus aidosta nimellisarvottomuudesta säilytetään. Siirtymäsäännöksissä ei kuitenkaan säädetä suorasta siirtymisestä nimellisarvottomaan järjestelmään. Suurimman mahdollisen varmuuden saavuttamiseksi keskusteluja komission ja jäsenvaltioiden kanssa jatketaan.

4. Yksittäisiä lainkohtia koskevia kysymyksiä

Tähän jaksoon on pyritty valitsemaan ne yksittäiset lainkohdat, joihin lausunnonantajat ovat erityisesti kiinnittäneet huomiota.

⁵ Ilmeisesti myös Isossa-Britanniassa voidaan luoda uusia osakelajeja, joilla on kaikki vanhojen osakkeiden ominaisuudet, mutta joissa vasta-arvo poikkeaa vanhojen osakkeiden vasta-arvosta. Ison-Britannian intressit EU-sääntelyn suhteen liittyvätkin sidotun pääoman käsitteen poistamiseen. Tavoitteena on siirtyä sääntelyyn, jossa varojen jakamisen edellytyksenä on, että varat vastaavat velkoja ja yhtiö säilyy maksukykyisenä. Tällainen järjestelmä - toisin kuin työryhmän esittämä nimellisarvottomuus - on selkeästi 2. direktiivin vastainen. - Saksassa mm. Baums katsoo saksalaisperäisen pääomajärjestelmän vanhentuneeksi. Muutospaineet työryhmän ehdottamaa aitoa nimellisarvottomuutta pidemmälle menemiseen ovat Euroopassa verraten suuria, ks. myös ns. Winterin työryhmän raportti.

4.1. Yhtiöjärjestyksen pakollisuus (OYLE 2:3)

Työryhmä ehdotti perustamisen helpottamista mm. siten, että yhtiön ei tarvitsisi laatia yhtiöjärjestystä. Nykyisin yhtiöjärjestykseen kirjattavat asiat olisivat lain olettamassäänöksissä.

Ehdotuksen vastustajien mukaan yrittäjä ei tällaisessa järjestelmässä yhtäältä löydä yhtiötään koskevaa perustietoa ja toisaalta yhtiöjärjestyksen laatiminen pakottaa yhtiöt arvioimaan toimintansa järjestämistä. Kannattajat katsovat ehdotuksen helpottavan yritystoimintaa.⁶

Arvio. Käytännössä yhtiöjärjestykset tehdään mallien mukaan. Pienyhtiötyöryhmän vuonna 1998 tekemän selvityksen mukaan yhtiöjärjestykset ovat vuosien varrella lyhentyneet ja vakiomuotoistuneet. Yhtiöjärjestys ei sisällä nykyäänkään yhtiön toiminnan kannalta riittäviä perustietoja.

Ehdotusta on joka tapauksessa vastustettu verraten laajasti, joten ehdotuksen muuttamista on arvioitava.

Jatkovalmistelu. Ehdotusta muutetaan siten, että yhtiöjärjestys olisi aina laadittava. Se voitaisiin sisällyttää perustamissopimukseen, kuten nykyään perustamiskirjaan. Nimen ja kotipaikan lisäksi olisi aina määrättävä yhtiön toimialasta (ks. jäljempänä 4.2). Muiden seikkojen lisäämistä pakollisten määräysten joukkoon arvioidaan jatkovalmistelussa. Yhtiöitä voidaan perusteluissa ohjata käyttämään perusyhtiöjärjestystä.

4.2. Toimiala (OYLE 2:4)

Työryhmä ehdotti, että yhtiön toimiala olisi rajoittamaton (ns. yleistoimiala), jollei yhtiö halua rajoittaa sitä yhtiöjärjestyksessä.

Monet lausunnonantajat ovat vastustaneet yleistoimialan käsitettä. Esitetyt ongelmat liittyvät toiminimen ja tavaramerkkien sekoitettavuusarviointiin sekä siihen, että yleistoimiala laajentaa johdon toimintamahdollisuuksia suhteessa osakkaisiin. Vastustuksessa viitataan lisäksi moninaisesti asioihin kuten yhtiön strategiaan, tilastointiin, velkojensuojaan ja lisääntyvään osakassopimusten tarpeeseen.⁷

Arvio. Toimialamääräys rajoittaa vain yhtiön edustajan toimivaltaa. Lisäksi ns. toimialaliukumat tunnustetaan, eikä emoyhtiön toimiala useinkaan kata tytäryhtiöiden toimialoja. Toimialan muuttaminen tapahtuu määräenemmistöllä. Näistä seuraa, että toimialamääräyksen osakkeenomistajia ja vähemmistöä suojaava vaikutus on rajallinen. Toimialamääräykset toisaalta heikentävät sopijapuolten asemaa. Oikeudellinen sekoitettavuusarviointi puolestaan tapahtuu yhtiön tosiasiallisen toimialan perusteella. Käytännössä yleistoimiala saavutetaan listaamalla kaikki toimialat.

⁶ Kannattajat: TY ja Lakimiesliitto. Vastustajat: KTM, SAK, STTK, APVY, HTM-tilintarkastajat, KKL, KKK, Luottomiehet, Perimistöimistot, Sijoitusrahastoyhdistys. Varauksellisia myös Akava ja SY.

⁷ Kannattaa: SPY. Vastustajat: VM, KTM, KRP, PRH, Verohallitus, HY, Akava, SAK, STTK, TT, APVY, KKL, KKK, Luottomiehet, Osakesäästäjät, Perimistöimistot, AA-liitto, Kihlakunnanvoudit, Sijoitusrahastoyhdistys. Varauksellisia myös SY ja Verokonsultit.

Ehdotuksen haittavaikutus on, että oletus yleistoimialasta johtaa varaamaan sellaisia-kin toiminimiä ja tavaramerkkiluokkia, joita hakija ei tarvitse. Tämä taas aiheuttaa kustannuksia myöhemmille rekisteröijille. On myös mahdollista, että yleistoimialan rekisteröinti epäonnistuisi nimesteen takia verraten usein, jolloin yleistoimialan ottaminen olettasäännökseksi ei ehkä olisi perusteltua. Tämä siitä huolimatta, että yhtiötä rekisteröivä valitsee itse, haluaako hän yleistoimialan vai ei.

Jatkovalmistelu. Ehdotusta muutetaan siten, että perustaja joutuu aina nimeämään toimialan. Yhtiö voisi kuitenkin määrätä toimialakseen ”kaikki lailliset toimialat” tms.

4.3. Osakeomistuksen julkisuus (OYLE 3:17.2)

Työryhmä ehdotti, että yksityisen osakeyhtiön omistajatiedot olisivat julkisia vain osakkeenomistajille. Julkisen osakeyhtiön osalta julkisia olisivat tiedot niistä omistuksista, jotka ylittävät 1/1000 kokonaisuusmäärästä. Omistustiedot olisivat aina julkisia viranomaisille.

Lausunnon antajien mielipiteet jakautuvat. Usein on kannatettu tai vastustettu vain joko yksityisten tai julkisten osakeyhtiöiden omistustietojen julkisuuden rajoittamista.⁸ Vastustajat viittaavat muun muassa rikostorjuntaan, markkinoiden informaatiotarpeisiin, sisäpiiririkosten estämiseen, luottotietoyhtiöiden tiedontarpeeseen ja yleisesti yhteiskunnallisiin intresseihin.

Arvio. Lähtökohtana ehdotukselle olivat tietosuojat, tietyt väärinkäytökset, nykyjärjestelmän sijainti kansainvälisen käytännön äänilaidalla, nykylain tavoitteiden saavuttaminen sittemmin säädetyn arvopaperimarkkinalain säännöksillä sekä pörssiyrityksissä vain suomalaisia koskevan julkisuuden suhteellisuus. Julkisuus voidaan välttää bulvaanin tai pitkän omistusketjun avulla. Ehdotuksessa ei, toisin kuin eräistä lausunnoista voisi päätellä, kielletä antamasta tietoja esim. luotonantajalle tai esimerkiksi luottotietotarkoituksiin, jos se on yhtiön edun mukaista.

Ehdotuksen arvostelu ja kannatus ovat vaikeasti yhteen sovittavissa.

Jatkovalmistelu. Valmista ehdotusta ei ole. Yksi vaihtoehto on julkisessa yhtiössä entisestään pienentää sitä ääniosuutta, jonka ylittävä omistus on julkista. Perusteluissa olisi joka tapauksessa käsiteltävä yhtiön johdon oikeutta antaa omistajatietoja, jos tämä on yhtiön etujen mukaista.

4.4. Corporate Governance

Työryhmän lähtökohtana oli, että niin sanottu corporate governance –pintasääntely (esimerkiksi riippumattomat hallituksen jäsenet, erilaiset hallituksen komiteat tms.) tu-

⁸ Kannattajia ovat yleisesti SY, Perheyrietykset ja Tietosuojavaltuutettu, oy:n osalta APVY, KKL, KKK, SPY, Sijoitusrahastoyhdistys ja SVK sekä ilm. Sijoitusanalyttikot. Oy:n osalta kannattajia ovat TY ja Lakimiesliitto. Vastustajia ovat yleisesti SM, KA, Akava, Osakesäästäjät, Asiakastieto, AA-liitto, HO-tuomarit ja oy:n osalta SAK, STTK, Sijoitusanalyttikot ja SVK. Varauksellisia ovat oy:n osalta KKK, APVY ja Sijoitusrahastoyhdistys. Verohallituksen mukaan tiedonsaantioikeus pitää ulottaa hallintarekisteröityihin osakkeisiin. Luottomiesten ja Perimistöimistöjen mukaan rajoitusten ei pitäisi koskea perintätilanteita.

lee jättää pörssiyhtiöiden itsesääntelyn varaan. Ehdotuksessa ei ole kieltoa toimia samanaikaisesti ison yhtiön toimitusjohtajana ja hallituksen puheenjohtajana, vaikka tällaisen järjestelyn toimivuutta epäilläänkin.

Lähestymistapa on yhtäältä nimenomaisesti hyväksytty ja toisaalta on yleisellä tasolla kaivattu lisäsääntelyä.⁹ Kysymys toimitusjohtajan asemasta hallituksen puheenjohtajana on jakanut mielipiteitä.¹⁰

Arvio. Corporate governance –pintasääntely ei juuri missään ole lain tasoista, vaan perustuu itsesääntelyyn, mikä takaa parhaiden käytäntöjen nopean omaksumisen. Uudet suomalaiset corporate governance –suositukset ovat selvä edistysaskel. Sitä, ettei toimitusjohtajaa kielletä toimimasta hallituksen puheenjohtajana, voidaan perustella kansainvälisellä käytännöllä.

Jatkovalmistelu. Corporate governance –säännöt jätetään edelleen itsesääntelyn varaan.

4.5. Toimivallan siirto hallintoelinten välillä (OYLE 5:2 ja 6:8)

Työryhmä ehdotti, että eräät oikeuskäytännöstä ja –kirjallisuudesta tutut ilmiöt kirjattaisiin lakiin. Hallitus voisi viedä yleistöimivaltaansa kuuluvan asian yhtiökokouksen päätettäväksi ja voisi ottaa päätettäväkseen toimitusjohtajan yleistöimivaltaan kuuluvan asian. Lisäksi yksimieliset osakkeenomistajat voisivat tehdä päätöksen hallituksen yleistöimivaltaan kuuluvassa kysymyksessä. Edelleen laissa ehdotetaan säädettäväksi, että yhtiöjärjestyksessä voitaisiin tietty hallituksen yleistöimialaan kuuluva asia määrätä yhtiökokouksen päätettäväksi. Ehdotuksilla ei olisi vaikutusta siihen, kuka yhtiötä edustaa suhteessa kolmansiin.

Eräissä lausunnoissa ehdotuksia on vastustettu lähinnä viittaamalla siihen, että ehdotukset hämärtävät elinten välisiä toimivaltasuhteita.¹¹

Arvio. Ehdotuksessa on pyritty kirjaamaan lakiin nykyinen käytäntö. Lausunnoissa ei ole esitetty, että käytäntö olisi ymmärretty väärin tai että käytäntöä tulisi muuttaa. Yksityiskohtien osalta voidaan todeta, että hallituksen on voitava tehdä päätös toimitusjohtajalle kuuluvasta asiasta, koska toimitusjohtajan tehtävämäärittely on joustava. Mm. pankit vaativat tällaisia päätöksiä jatkuvasti (pätös luotottoman pankkitilin avaamisesta). Ei ole ajateltavissa, että tällaisia päätöksiä riitautettaisiin toimivalta- tai peräti kelpoisuusperusteella.

Jatkovalmistelu. Toistaiseksi ei ole tullut esille syytä muuttaa ehdotusta. Jos työryhmän ehdotuksessa on nykykäytäntöön liittyviä väärinymmärryksiä tai on olemassa tarve muuttaa oikeustilaa, ehdotusta arvioidaan uudelleen.

⁹ Kannattaa nimenomaisesti TT, KKL ja Kuntaliitto. SAK:n mielestä hyvän hallinnon sääntely on ilman riittävää perustelua sivuutettu. RATA kaipaa lisäsääntelyä. TY ja Lakimiesliitto toivovat, että voitaisiin tehdä selvempi linjanveto itsesääntelyn ja lainsäädännön välillä.

¹⁰ Kannattaa TT ja suhtautuu varauksella AA-liitto.

¹¹ Varauksellisia/vastustavat KTM, PRH, APVY, KKK, Luottomiehet, Perimistöimistot, SPY ja Sijoitusrahastoyhdistys. Ei huomautettavaa mm. SY.

4.6. Hallintoneuvosto (OYLE 6:23)

Hallintoneuvostolle ei ehdotuksen mukaan voitaisi antaa oikeutta valita hallitusta ja toimitusjohtajaa. Ongelmaksi on nähty erityisesti tilanne, jossa hallintoneuvosto valitsi toimitusjohtajan: hallituksella ei tällaisessa tilanteessa ole tosiasiallista mahdollisuutta valvoa toimitusjohtajaa.

Ehdotusta on enimmäkseen nimenomaisesti kannatettu, joskin on kysytty, voitaisiinko hallintoneuvostoista kokonaan luopua.¹²

Arvio. Ehdotusta on selvästi laajemmin puollettu kuin vastustettu. Perusteita hallintoneuvostoista kokonaan luopumiselle ei kuitenkaan ilmeisesti ole. Julkisen sektorin omistamia yhtiöitä silmällä pitäen on esitetty toivomus, että hallintoneuvostolla voisi säilyä mahdollisuus hallituksen valintaan.

Jatkovalmistelu. Ehdotusta muutetaan siten, että hallintoneuvostolle voidaan yhtiöjärjestyksessä antaa mahdollisuus valita hallitus, muttei toimitusjohtajaa.

4.7. Tilintarkastus (OYLE 7 L)

Työryhmä ehdotti, että osakeyhtiössä voitaisiin käyttää vain hyväksyttyä tilintarkastajaa (HTM, KHT). Pienimmät yhtiöt, jotka nykyään voivat käyttää ns. maallikkotilintarkastajia, voisivat yhtiöjärjestyksellä vapautua tilintarkastusvelvollisuudesta.¹³ Lähtökohtana oli se, että tilintarkastajat ovat pääasiassa osakkeenomistajien edusmiehiä ja että vain suuremmissa yhtiöissä yhteiskunnan intressi (mm. verosaatatav) on niin suuri, että sillä voidaan perustella pakollinen tilintarkastus.

Lausunnonantajat sekä kannattavat että vastustavat ehdotusta. Osa kannattaa ehdotusta, jos pienen yhtiön rajaa lasketaan.¹⁴ Maallikkotilintarkastuksesta luopumista kannetaan yleisesti.¹⁵

Arvio. Maallikkotilintarkastus on ongelmallinen instituutio ja kansainvälinen harvinaisuus, minkä vuoksi siitä tulisi luopua. Pienten ja keskisuurten yhtiöiden vapauttaminen tilintarkastuspakosta on yleistä Keski-Euroopassa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa, mutta ei pohjoismaissa. Tilintarkastuspakolla ei voida estää talousrikollisuutta. Tilintarkastuspakon asettaminen yrittäjän suojelun lähtökohdasta mm. avaa kysymyksen erilaisten muiden ammattiryhmien käyttöpakosta.

¹² Kannattajia Rata, TY, TT, KKK ja Lakimiesliitto. Hallintoneuvostoista luopuisivat TY, TT, KKL, Lakimiesliitto ja Osakesäästäjät. Vastustajia/varauksellisia SPY ja SVK sekä jossakin määrin KKK.

¹³ Hyväksytyn tilintarkastajan käyttöpakko koskee yhtiöitä, joilla kaksi kolmesta seuraavasta vaatimuksesta täyttyy: liikevaihto 680 000 e, tase 340 000 e ja 10 työntekijää (TTL 11 §).

¹⁴ Kannattajia TY, TTKK, Lakimiesliitto ja Oikeusapulakimiehet sekä TT, KKL ja KKK, jälkimmäiset sillä edellytyksellä, että pienen yhtiön rajaa alennetaan. Vastustajia SM, VM, Helsingin ulosottovirasto, KRP, KILA, KA, Rata julkisten yhtiöiden osalta, VVV, Verohallitus, HY, Akava niiden osalta, joilla on palkattua työvoimaa, SAK, STTK, HTM-tilintarkastajat, KHT-yhdistys, Osakesäästäjät, Asiakastiето, HO-tuomarit, SPY, Pääomasijoittajat, SVK ja JHTT-yhdistys.

¹⁵ Kannattavat KRP, KA, VVV, Verohallitus, HY, Akava, HTM-tilintarkastajat, KHT-yhdistys, Pääomasijoittajat ja SVK. Vastustavat Perheyrietykset ja SPY. JHTT-tilintarkastajan oikeutta toimia osakeyhtiön tilintarkastajana korostavat VM, PRH, Kuntaliitto, JHTT-yhdistys ja JHTT-lautakunta.

Jatkovalmistelu. Kysymys ratkaistaan KTM:n tilintarkastuslakityöryhmän ehdotuksen mukaisesti.¹⁶ On mahdollista, ettei asiaan tarvitse lainkaan ottaa kantaa OYL:ssä.

4.8. Suunnattu maksuton osakeanti (OYLE 9:4)

Työryhmä ehdotti, että erittäin painavin taloudellisin perustein voitaisiin suunnata maksuton anti. Tilanteita on perusteluissa kuvattu kaksi: työntekijöiden kannustaminen (nykyään annetaan rahaa, joka käytetään merkintään, jonka seurauksena annetaan osakkeita) ja kompensaation maksaminen arvokkaammalle osakelajille osakelajeja yhdistettäessä (nykyään ei lainkaan laillista mahdollisuutta).

Lausunnot menevät ristiin.¹⁷

Arvio. Voimassa olevassa laissa ei ole mahdollisuutta kompensoida arvokkaamman osakelajin omistajia lajeja yhdistettäessä. Kompensointi on tehty lähtökohtaisesti lain vastaisilla alihintaisilla suunnatuilla aneilla. Näin ei kuitenkaan voida menetellä, jos kaikkia kompensoitavia osakkeenomistajia ei tavoiteta. Lausunnoissa ei ole ehdotettu ratkaisua kompensatio-ongelmaan.

Nykysääntely mahdollistaa käytännössä lähes maksuttoman annin ilman lisäkriteerejä, jos nimellisarvo on pieni tai siitä tehdään pieni suhteessa käypään arvoon. Näin menetellään usein optiokannustimia käytettäessä. Nimellisarvottomassa järjestelmässä annin käyvän hinnan merkitys korostuu nykytilannetta enemmän. Ei ole mielekäästä tehdä kategorista eroa sen välillä, onko anti ilmainen vai maksetaanko osakkeesta täysin symbolinen korvaus.

Jatkovalmistelu. Suunnatun ilmaisannin kriteerejä pyritään entisestään täsmentämään. Arvioidaan, olisiko pääsääntö, eli suunnatun annin yhteys käypään hintaan esitettävissä lakitekstissä, eikä ainoastaan yhdenvertaisuusperiaatteesta ja yhtiön edusta johtuvana seikkana.

4.9. Maksukykyisyys varojen jakamisessa (OYLE 13:2)

Työryhmä ehdotti lisäkriteeriä kaikkeen varojenjako: yhtiön tulisi varojen jakamisen jälkeen säilyä maksukykyisenä. Osingonjaon osalta tämä tarkoittaisi, että yhtiöllä olisi oltava sekä jakokelpoisia varoja että sen tulisi säilyä maksukykyisenä. Sidotun pääoman jakamiseen liittyisi sekä velkojiensuojamenettely että vaatimus yhtiön säilymisestä maksukykyisenä.

Lausunnonantajat ovat laajemmin kannattaneet kuin vastustaneet ehdotusta. Ainakin osa kriittisesti suhtautuneista lienee ymmärtänyt maksukykyisyyttä koskevan kriteerin tulevan jakokelpoisia varoja koskevien vaatimusten sijaan, eikä lisäksi.¹⁸ Monet lau-

¹⁶ Työryhmä ehdottaa, että aivan pienimmät kirjanpitovelvolliset voivat vapautua tilintarkastusvelvollisuudesta (rajojen puolittaminen) ja että maallikkotilintarkastuksesta luovutaan.

¹⁷ Kannattajia TY, Lakimiesliitto ja Pääomasijoittajat. AA-liitto ei vastusta, mutta toivoo perustelujen tarkentamista. Varauksellisia SY, APVY, KKK ja Sijoitusrahastot. Erittäin varauksellinen on HY. Vastustaa SAK. On mahdollista, että ne lausunnonantajat, jotka kannattivat kaikkia pääomajärjestelmään liittyviä uudistuksia, ovat kannattaneet myös tätä.

¹⁸ Kannattajia SY, Valtakunnansyyttäjä, KA, TY, TT, KKL, Perheyrietykset, Kihlakunnanvoudit, Lakimiesliitto, SPY ja Pääomasijoittajat. Vastustajia SAK, HY, VVV ja HTM-tilintarkastajat, joista ainakin osa lienee ymmärtänyt ehdotuksen

sunnonantajat pitävät uhkaavan maksukyvyttömyyden käsitettä epämääräisenä ja toivovat sen parempaa määrittelyä laissa tai perusteluissa.¹⁹

Arvio. Vaatimus parantaa velkojiensuojaa, vaikka oltaisiinkin sitä mieltä, että tämän tapainen vaatimus on jo nyt olemassa. Vaatimus on tarpeen varsinkin, jos IAS-sääntelyryhmän ehdotukset hyväksytään, ja yhtiöiden vapaisiin varoihin tulee realisoitumattomia arvon muutoksia. Lisäksi ehdotus on kansainvälisen käytännön mukainen.

Ehdotus on kuitenkin heikosti muotoiltu. Maksukyvyttömyyteen liittyvää määritelmää on täsmennettävä siten, ettei yhtiön johdon riski vahingonkorvausoikeudenkäynneistä muodostu kohtuuttomaksi.

Osakesäästäjät ovat ottaneet esille kysymyksen näännyttämisestä, ts. siitä, että tämän säännöksen perusteella enemmistö perusteetta jättää osingot maksamatta. Asia oli esillä myös työryhmässä. Periaate osakkeenomistajien ja velkojien maksunsaantijärjestyksestä koskee myös osakkeenomistajien vähemmistön vaatimuksesta tapahtuvaa jakoa. Jos vähemmistöosinkoon ei liittyisi maksukykyisyysarviota, voitaisiin osingonjakotilanteet simuloida vähemmistöosingon jakamiseksi ja siten tehdä ehdotettu säännös merkityksettömäksi. Ks. myös Ruotsin osalta ABL 12:3.2 §.

Jatkovalmistelu. Maksukykyisyys -edellytyksen merkitys lisävaatimuksena selvennetään. Säännöstä muutetaan esimerkiksi seuraavan kaltaiseksi: ”Varoja ei saa jakaa, jos yhtiö on maksukyvytön tai jos jako aiheuttaa maksukyvyttömyyden.” Perusteluissa:

- viitataan takaisinsaannista annetun lain maksukyvyttömyysmäärittelyyn, mutta tehdään selväksi, että maksukyvyttömyysarviossa otetaan huomioon yhtiön rahoitusmahdollisuudet;
- korostetaan, että kyse on jakopäätöksen ajankohdan arvioista, ei jälkiviisaudesta;
- korostetaan, että tarkoituksena on, että määritelmä on takaisinsaantia suppeampi (vrt. aiheuttaa – osaltaan johtaa); sekä
- todetaan, että määritelmä on samankaltainen kuin RL 39:1 §:ssä (velallisen epärehellisyys).

Näännyttämisen osalta tehdään selväksi osakkaan mahdollisuus ajaa yhtiökokouksen moitekannetta tilanteessa, jossa maksukyvyttömyyteen on aiheuttomasti vedottu. Ehdotus maksukyky-kriteerin täsmentämisestä vähentää mahdollisuuksia näännyttämiseen.

4.10. Vähemmistöosingon tahdonvaltaisuus (OYLE 13:8)

Työryhmä ehdotti, että 10 %:n vähemmistön oikeus vaatia puolet vuosivoitosta jaettavaksi, olisi tahdonvaltainen, eli että sitä voitaisiin yhtiöjärjestyksessä rajoittaa.

Useimmat asiasta lausuneet ovat vastustaneet ehdotusta, joskin ehdotusta on myös kannatettu.²⁰

väärin (syy voi olla ehdotuksen yleisperustelujen sanamuodoissa). Osakesäästäjät pelkäävät, että kriteeri mahdollistaa osakkaiden näännyttämisen (svältning).

¹⁹ VM, KTM, KILA, KA, RATA, VVV, Verohallitus, HY, TT, APVY, KKL, KKK, KHT-yhdistys, Kirjanpitotoimistot, Perheyrietykset, AA-liitto, SPY, Pääomasijoittajat, SY, Sijoitusrahastot, SVK.

Arvio. Vähemmistöosinko-oikeudesta luovutaan hyvin usein osakassopimuksissa, koska varat halutaan käyttää yhtiön kehittämiseen. Ehdotus mahdollistaisi tämän toteuttamisen yhtiöjärjestyksessä. Ehdotus tekisi mahdolliseksi myös osinkoa jakamattomien pörssi-yhtiöiden luomisen (esim. Microsoft).

Ehdotuksen vastustus on kuitenkin laajaa, joten ehdotusta muutetaan.

Jatkovalmistelu. Jotta suppeamisteisissa kasvuyhtiöissä voitaisiin taata osinkojen pysyminen yhtiössä, mutta mahdollisuutta ei voitaisi väärinkäyttää julkisessa osakeyhtiössä, säädetään OYLE 5:29.1 1-kohdassa, että yhtiöjärjestyksen muutos, jolla vähemmistöosinko-oikeutta rajoitetaan, vaatii kaikkien osakkeenomistajien suostumuksen. Jos OYL:iin katsottaisiin tarpeelliseksi ottaa uusia päätöksen määräenemmistövaatimuksia, kuten 9/10 kannatus, niin vähemmistöosingon rajoittaminen voisi kuulua tähän ryhmään.

4.11. Lähipiirilainat

Työryhmä ehdotti lähipiirilainoja koskevasta yksityiskohtaisesta sääntelystä luopumista. Lähipiirilainoihin suhtauduttaisiin kuitenkin yleisten periaatteiden nojalla erittäin kriittisesti, muun muassa siksi, että ne eivät juuri koskaan ole yhtiön edun mukaisia. Lisäksi lähipiirilainat olisivat toimia, joissa sovellettaisiin OYLE 22:1 ja 2 §:n tuottamusolettamaa. Lähipiirilainat eivät siten olisi rajoituksetta sallittuja eivätkä sääntelemättömiä.

Lausunnot menevät ristiin, joskin ehdotuksen vastustus on yleisempää.²¹

Arvio. Lähipiirilainoja ja -vakuuksia koskeva voimassa oleva OYL 12:7 § aiheuttaa erittäin merkittäviä tulkintavaikeuksia. Ehdotuksia tai esikuvia siitä, miten tällainen erityissäännös voitaisiin muotoilla, ei ole. Laissa ei muuten ole erityissäännöksiä lähipiirin kanssa tehtävistä toimista, vaan nämä ovat yleisten periaatteiden varassa. Nykyiset konsernia ja "elinkeinolainoja" koskevat poikkeukset ovat epäjohtonmukaisia. Säännökset myös johtavat harhaan, koska soveltajat eivät tule ajatelleiksi yleisten periaatteiden rajoittavaa merkitystä. Nykyiset säännökset ovat eurooppalaisessa vertailussa poikkeuksellisen tiukkoja. Vastaavia säännöksiä ei koskaan ole ollut OKL:ssä, eikä tästä ole aiheutunut ongelmia. Säännösten tausta lienee vero-oikeudessa, joka katkaa nämä asiat nykyään hyvin. Ehdotus mahdollistaisi yhtiön edun mukaiset konsernitilit ja -vakuudet.

Jatkovalmistelu. Luovutaan ehdotuksen mukaisesti yksityiskohtaisesta sääntelystä. Läheisille annetuista lainoista lienee kuitenkin tiedotettava laajemmalti kuin ehdotuksessa, joka nojautuu lähinnä KPA 2:8 §:ään. Määritellään läheinen, jota käsitettä voidaan käyttää 22 luvussa.

²⁰ Kannattaa KKK ja Pääomasijoittajat. Vastustaa TKKK, SAK, TT, Osakesäästäjät ja AA-liitto.

²¹ Kannattajia ovat SY, TY ja Lakimiesliitto sekä varauksellinen Valtakunnansyyttäjä. SPY:n mukaan lähipiirilainat pitäisi mainita liitetiedoissa, jos sääntelystä luovutaan. Vastustajia ovat VM, KA, VVV, HY, SAK, HTM-tilintarkastajat ja HO-tuomarit. Konserniluottoja koskevan nimenomaisen säännöksen haluaisivat APVY, KKK, SPY ja Sijoitusrahastot.

4.12. Arvonkorotuserien jakokelpoisuus

Työryhmä ehdotti IAS-sääntelyryhmän raportin mukaisesti että IAS-tilinpäätöksissä syntyvien positiivisten arvonmuutosten jakamiseen ei kohdisteta erityisiä yhtiöoikeudellisia rajoituksia. Johdonmukaisesti ehdotettiin, että myös arvonkorotusrahastosta tulisi jakokelpoinen.

Lausunnonantajat ovat viitanneet eri tavoin näihin kysymyksiin.²²

Arvio. Ehdotukset ovat yhdenmukaisia IAS-sääntelyryhmän ehdotusten kanssa. Arvonkorotusrahaston jakokelpoisuutta on direktiivissä rajoitettu, joten ehdotusta on siltä osin muutettava.

Jatkovalmistelu. Rajoitetaan arvonkorotusrahaston jakokelpoisuutta. Muuten toimitaan IAS-sääntelyryhmän ehdotusten mukaisesti, eli ei kehitetä "OYL-voiton" käsitettä, joka eroaisi kirjanpidollisesta voitosta.

4.13. Yritysmuodon muuttaminen (OYLE 18 L)

Työryhmä ehdotti, että osakeyhtiö voitaisiin muuttaa henkilöyhtiöksi tai osuuskunnaksi tai sen toimintaa voitaisiin jatkaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana.

Ehdotusta ovat nimenomaisesti kannattaneet lähes kaikki, jotka ovat lausuneet.²³ VM ja Verohallitus kuitenkin pitävät ehdotuksia verotuksellisesti ongelmallisina. Monissa lausunnoissa viitataan siihen, että osakeyhtiön ei pitäisi purkautua muutoksessa. Useissa lausunnoissa korostetaan tarvetta neutraaliin verosääntelyyn.

Arvio. Ehdotuksia on lähes yksinomaisesti kannatettu. Osakeyhtiön purkautumiseen on haettu analogiaa sulautumisesta, jossa siinäkin on kysymys yleisseuraannosta. Tässä yhteydessä viittaus purkautumiseen lienee kuitenkin tarpeeton.

Jatkovalmistelu. Viittaus yhtiön purkautumiseen poistetaan.

4.14. Oman pääoman vähentyminen (OYLE 20:25)

Työryhmä ehdotti luopumista nykyisistä oman pääoman vähenemiseen perustuvista pakkoselvitystilasäännöksistä. Niiden tilalle ehdotettiin velvollisuutta pitää yhtiökoukous silloin, kun puolet pääomasta on menetetty ja velvollisuutta ilmoittaa kaupparekisteriin, kun koko osakepääoma on menetetty.

Ehdotusta on kannatettu selvästi enemmän kuin vastustettu.²⁴

Arvio. Ehdotusta liian tiukkana pitävät kannattanevat sitä suhteessa nykysääntelyyn. Nykyinen sääntely on poikkeus muusta insolvenssisääntelystä ja on taseen epäluotet-

²² Varauksellisia VM, Verohallitus, HTM-tilintarkastajat, Luottomiehet, SPY, Perimistöimistot ja SY. EU:n 4. direktiiviin viittaavat KTM, KILA, VVV, TY ja Lakimiesliitto ja Osakesäästäjät. VM ja HTM-tilintarkastajat suhtautuvat varauksella ylikurssirahastoa vastaavien erien jakokelpoisuuteen.

²³ HY, TY, TT, APVY, HTM-tilintarkastajat, KKK, Perheyrietykset, Lakimiesliitto, SY ja Sijoitusrahastoyhdistys.

²⁴ Kannattajia ovat TY, Perheyrietykset, AA-liitto, Lakimiesliitto, Pääomasijoittajat ja SY. APVY, KKK ja Sijoitusrahastoyhdistys kannattavat, mutta pitävät kaupparekisterimerkintää kohtuuttomana aloittelevien yhtiöiden kannalta. Vastustajia ovat KA, SAK, HTM-tilintarkastajat ja SPY.

tavuuden takia sattumanvarainen, eikä ole johtanut jako-osuuksiin velkojille. Sääntely on johtanut merkittäviin korvausvastuisiin johdolle ja tämän vuoksi ohjaa vahvasti yri-
tystoimintaa. Nykysäännökset johtavat käytännössä kaikissa uusissa yhtiöissä niiden
rikkomiseen ja ovat kansainvälisesti arvioiden poikkeuksellisia.

Vaikka ehdotusta pääoman menettämisen rekisteröinnistä voidaan pitää ankarana, se
on kuitenkin kevyempi kuin nykyinen sääntely. Säännöksen laiminlyönnin seuraamus
olisi vahingonkorvaus, eikä oikeuskäytännössä varsinkin aikaisemmin tosiasiaa
omaksuttu velkavastuu. Tämä keventää säännöksen rikkomisen seuraamuksia.

Jatkovalmistelu. Menetellään työryhmän ehdottamalla tavalla. Ehdotet-
tua sääntelyä ei myöskään lievennetä, kuten eräät lausunnonantajat ovat
toivoneet.

4.15. Selvästi osakkeenomistajan oikeutta loukkaavan yhtiökokouspäätöksen mi- tättömyys (OYLE 21:2)

Työryhmä teki otsikosta ilmenevän ehdotuksen.

Lausunnot menevät ristiin.²⁵

Arvio. Työryhmän arvio siitä lienee oikea, että vähemmistön oikeutta selvästi louk-
kaavaan, ääritilanteessa olemattomuutta lähenevään yhtiökokouspäätökseen pitää voi-
da reagoida vielä kolmen kuukauden moiteajan jälkeenkin. Ehdotuksen ongelmana on
tietyllä tavalla kaikkien yhtiökokouspäätösten suhteellisuus, koska mitättömyyteen ve-
toamisella ei ole määräaikaa.

Jatkovalmistelu. Pyritään ehdotuksessa tarkoitettulla tavalla parantamaan
vähemmistöosakkaan oikeussuojaa. Pohditaan, onko tarpeen ja mahdol-
lista ehdotettua selvemmin estää kovin vanhojen yhtiökokouspäätösten
pysyvyyden kyseenalaistaminen.

4.16. Hallituksen eräiden päätösten mitättömyys (OYLE 21:3)

Työryhmän ehdotuksen mukaan niissä tapauksissa, joissa yhtiökokous valtuuttaa hal-
lituksen tekemään tietyn päätöksen ja joissa hallitus tekee tällaisen päätöksen, päätös
olisi mitätön, jos se olisi selvästi yhdenvertaisuuden vastainen.

Lausunnot menevät ristiin, mutta kannatus on selvästi yleisempää.²⁶

Arvio. Ehdotuksen ongelmat liittyvät päätösten pysyvyyteen.

Jatkovalmistelu. Ehdotus säilytetään lähtökohtaisesti ennallaan. Jos edel-
liseen kohtaan löydetään oikeusvarmuutta lisäävä muotoilu, sama omak-
sutaan tässäkin.

²⁵ Kannattavat varauksin Perheyritykset ja Pääomasijoittajat, hyväksyy TT. KKK:n mukaan pitää vielä harkita. Vastus-
taa TKKK, APVY ja Sijoitusrahastoyhdistys.

²⁶ Pitävät ehdotusta tärkeänä AA-liitto, TY ja Lakimiesliitto. TKKK:n mukaan pätemättömyys olisi riittävä sanktio.
Kiinteistöliitto ilmeisesti kannattaa. HY pelkää säännöksen olevan tehoton. TT vastustaa peläten hallituksen päätösten
ennakoitavuuden ja pysyvyyden kärsivän.

4.17. Tuottamusolettama (OYLE 22:1.3)

Työryhmä ehdotti niin sanotun tuottamusolettaman kirjoittamista lakiin. Sen mukaan OYL:ia (ei kuitenkaan yleisiä periaatteita) tai yhtiöjärjestyistä rikkomalla aiheutettu vahinko ja läheisen hyväksi tehdyllä toimella aiheutettu vahinko katsotaan aiheutetuksi tuottamuksella, jollei toisin osoiteta. Periaatetta sovelletaan johdon vastuuseen sekä läheisen hyväksi tehtyjen toimien osalta osakkeenomistajan vastuuseen.

Lausunnot menevät ristiin.²⁷ Kannatus on yleisempää kuin vastustus. Kannatus kohdistuu eri tavalla yhtäältä lain ja yhtiöjärjestyksen rikkomiseen ja toisaalta läheisen kanssa tehtyyn oikeustoimeen.

Arvio. Ehdotuksen mukaan kantajan on näytettävä a) vahinko, b) syy-yhteys ja c) lain tai yhtiöjärjestyksen rikkominen taikka läheissuhde. Vasta tämä johtaa todistustaakan kääntymiseen. Tuottamusolettama lievempi käsikirjoissa esitetyistä lain ja yhtiöjärjestyksen rikkomisen seuraamuksista. Läheisten osalta yleisillä prosessiperiaatteilla päästään lähes samaan tulokseen. Sääntelyn etuna on selkeys ja se, että se tekisi helpommaksi esimerkiksi lähipiirilainasäännösten poistamisen.

Korvausvastuun kiristymistä on perusteltu viittaamalla varojen jaon maksukykyisyys-edellytykseen ja siihen, että tähän vetoamalla todistustaakka kääntyisi. On kuitenkin huomattava, että varojenjakotilanteessakin pitäisi näyttää itse vahinko ja että varoja on jaettu maksukykyisyys-säännöksen vastaisesti. Näistä näyttötaakka on siis kantajalla, eikä vastaajalla (johdon jäsenellä). Lisäksi maksukyvyttömyyttä koskevaa säännöstä ehdotetaan edellä olennaisesti täsmennettäväksi.

Jatkovalmistelu. Jatketaan ehdotuksen pohjalta. Edellä on käsitelty varojen jakamista koskevan säännöksen täsmentämistä.

4.18. Osakkeenomistajan vastuu (OYLE 22:2)

Työryhmä ehdotti, että osakkeenomistajan vastuun perusteena olisi tuottamus, eikä törkeä tuottamus, kuten nykyään.

Lausunnonantajien joukossa on enemmän vastustajia kuin kannattajia.²⁸ Kritiikki kohdistuu korvausvastuun perusteettomaan kiristymiseen.

Arvio. Kysymys ei liene käytännössä kovin merkittävä, koska osakkeenomistajalla ei juuri ole velvollisuuksia, eikä siten yleensä vastuutakaan. Nykylakia on perusteltu sillä, että osakkeenomistajalta ei voida odottaa perehtyneisyyttä yhtiön asioihin. Tämä pitää paikkansa ja otetaan huomioon tuottamusarvioinnissa. Kysymys on lisäksi lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomisesta. Ehdotus kohdistuu lähinnä yhdenyhtiöihin, ja tällöin konsernin emoyhtiöön tai esim. talousrikollisuutta harjoittavaan henkilöön. Ehdotus

²⁷ Kannattavat KRP, Luottomiehet, Perimistöimistot ja SY. Läheisten kanssa tehdyissä toimitissa kannattivat TY, TT, KKK, Lakimiesliitto, SPY, SVK. Näistä TT, KKK, SPY ja SVK vastustavat lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen liittyvää tuottamusolettamaa. Perheyrytykset taas ajattelevat päinvastoin. Yleisesti tuottamusolettamaa vastustaa Akava, APVY, KKL, ja Sijoitusrahastot. Vastustus liittyy korvausvastuun kiristymiseen ja maksukykyisyysvaatimukseen varojen jaossa. Helsingin HO ja KäO, SY, Perheyrytykset sekä SPY haluaisivat läheisen määritelmän lakiin.

²⁸ Kannattajia ovat Luottomiehet, AA-liitto ja Perimistöimistot. Vastustajia ovat TT, APVY, KKL, KKK, Pääomasijoittajat ja Sijoitusrahastoyhdistys. Varauksellisia ovat Akava, Perheyrytykset ja SPY.

tus poistaa tältä osin tarpeen arvioida sitä, onko henkilö tehnyt jonkin toimen hallituksen jäsenenä vai yhtiökokouksessa osakkeenomistajana.

Jatkovalmistelu. Ei muutosta lakitekstiin, mutta tarkastetaan perustelutekstien asianmukaisuus.

4.19. Osakkeenomistajan kanneoikeus (OYLE 22:7)

Työryhmän ehdotuksen mukaan osakkeenomistajalla ei olisi itsenäistä kanneoikeutta ns. välillisestä vahingosta, mutta yksittäisellä osakkaalla olisi oikeus ajaa kannetta yhtiön lukuun, tosin tietyin edellytyksin. Nykyinen 10 %:n vähemmistökanne poistuisi.

Ehdotusta on vastustettu sekä vastuun kiristymisen että lieventymisen perusteella.²⁹

Arvio. Ehdotuksen lähtökohdat ovat perustellut. Nykyinen sääntely ja oikeuskäytäntö ovat ongelmallisia. Ehdotusta on moitittu sekä vastuun kiristymisestä että lievenemisestä. Suurta muutosta ei ilmeisesti tapahdu. Ehdotus korjaa nykysääntelyn oikeudelliset ongelmat.

Jatkovalmistelu. Ehdotuksen päälinjoihin ei tehdä muutosta. Vähemmistön oikeussuojaa voitaisiin parantaa säilyttämällä nykyisen 10 % vähemmistökanteen rinnakkaisena. Tällöin ehdotuksessa asetetut yksittäisen osakkeenomistajan kanteeseen liittyvät erityiset edellytykset eivät tulisi arvioitaviksi.

4.20. Kanneajat (OYLE 22:9)

Vahingonkorvausta koskevat kanneajat ehdotetaan yhdenmukaistettaviksi viiteen vuoteen.

Ehdotusta kannattaa useampi kuin vastustaa. Vastustajien mukaan kolme vuotta on sopiva kanneaika.³⁰

Arvio. Kanneaikoja on haluttu yhdenmukaistaa. Osin niitä on pidennetty, jotta asioita ei vanhentuisi lyhyen kanneajan vuoksi. Ehdotus merkitsee osakkeenomistajan kanneoikeuden osalta sitä, että kanneoikeus ei vanhene yleisessä kolmen vuoden vanhenemisajassa, joka lasketaan tiedon saamisesta, vaan viidessä vuodessa, joka lasketaan sen tilikauden päättymisestä, jona teko tehtiin. Yhtiöoikeudellisia kanneaikoja on yleensä haluttu pitää suhteellisen lyhyenä mm. jälkiviisauden rajoittamiseksi.

Jatkovalmistelu. Ei muutosta.

4.21. Johdon korvausvastuun rajoittaminen (OYLE 22:10)

Työryhmä ehdotti, että johdon tuottamusvastuuta suhteessa yhtiöön voitaisiin yhtiöjärjestyksessä rajoittaa.

²⁹ Kannattaa KRP. Vastustavat vastuun lieventämiseen vedoten HY, SAK ja Osakesäästäjät ja vastuun kiristämiseen vedoten TT ja KKK.

³⁰ Kannattaa TY, Luottomiehet, Perimistoimistot, AA-liitto, Kiinteistöliitto ja Lakimiesliitto. Vastustaa APVY, KKK, SPY ja Sijoitusrahastot. SY viittaa yleiseen vanhentumissääntelyyn.

Ehdotusta on pääosin vastustettu, lähinnä vähemmistönsuojaan viitaten.³¹

Arvio. Nykyään on epäselvää, voidaanko vastuuta yhtiöjärjestyksessä rajoittaa. Tarkoituksena on ollut helpottaa yhtiön johtoon menemistä erityisesti pienissä ja kasvavissa yhtiöissä. Ajatuksena ei ole ollut, että tätä käytettäisiin pörssiyhtiöissä. Ehdotus tarkoittaa vain tuottamuvastuuta ja vain vastuuta suhteessa yhtiöön. Esimerkiksi vastuuvakuuttajat ovat pitäneet ehdotusta tarpeellisena. Tällainen määräys on mahdollinen useimmissa Yhdysvaltain osavaltioissa ja sellaisen tarvetta arvioidaan parhaillaan muun muassa Isossa-Britanniassa.

Ehdotuksen vastustus on kuitenkin laajaa, joten ehdotuksen muuttaminen lienee välttämätöntä.

Jatkovalmistelu. Ehdotusta muutetaan samalla tavalla kuin vähemmistö-osinkoehdotustakin. Ehdotuksessa tarkoitettu yhtiöjärjestyksen muutos edellyttäisi kaikkien osakkeenomistajien suostumusta (OYLE 5:29.1). Muutos ei siten olisi mahdollinen pörssiyhtiössä tai muussa laajan omistajakunnan yhtiössä.

4.22. Juttujen keskittäminen (OYLE 24:1)

Työryhmä ehdotti, että yhtiöoikeudelliset riita-asiat keskitettäisiin hovioikeuspiireittäin kuuteen käräjäoikeuteen. Säännös on tahdonvaltainen.

Lausunnot menevät ristiin. Ehdotusta ovat vastustaneet lähinnä tuomarit/tuomioistuimet.³² Vastustajat katsovat dispositiivisuuden vesittävän erikoistumishyötyjä.

Arvio. Yleisesti juttujen käsittelyn hitautta ja tuomioiden heikkolaatuisuutta pidetään merkittävänä ongelmana. Sama koskee kustannuksia. Juttujen keskittäminen voi hienon vähentää näitä ongelmia. Lausunnoissa juttujen vähyyttä on pidetty sekä perusteena keskittää että perusteena olla keskittämättä.

Jatkovalmistelu. Pyritään keskittämään juttuja. Jatkovalmistelussa kiinnitetään erityisesti huomiota yrityssaneerauksen osalta tehtäviin ratkaisuihin ja OM:n yleiseen tuomioistuinlaitoksen kehittämispolitiikkaan. Lisäksi Ahvenanmaalle on kehitettävä erillinen ratkaisu.

³¹ Kannattaa Pääomasijoitusyhdistys ja vastustaa HY, SY ja SAK. Eivät pidä tarpeellisena APVY, KKK ja Sijoitusrahastot.

³² Kannattaa TT, Perheyritykset ja AA-liitto sekä ilmeisesti Luottomiehet. Oikeusapulakimiehet kannattaa keskittämistä markkinatuomioistuimeen. Vastustaa Helsingin HO, HO-tuomarit, KäO-tuomarit. Helsingin KäO on varauksellinen.